

Janko Kersnik, Jara gospoda

1. Življenska pot avtorja:

Janko Kersnik se je rodil l. 1852 na Brdu pri Lukovici, Umrl pa je l. 1897 v Ljubljani: pokopan je na Brdu.

Mladost je preživel v Ljubljani. Na Dunaju in v Gradcu je študiral pravo. V mladih letih je bil pod močnim Stritarjevim vplivom, obenem pa tudi prijatelj, sodelavec in učenec Josipa Jurčiča. Pod vplivom Celestina in Turgenjeva se je usmeril v realizem. Navdušil se je za snovi, kot so: odnos kmeta do gospode, duhovščine, škodljive posledice delitve kmetij, življenje trgov, politična in socialna borba v njih, narodnjaštvo.

Ob Ivanu Tavčarju in Antonu Aškercu je Kersnik vodilni slovenski realist. Njegova dela so: cikel črtic in novel iz kmečkega življenja Kmetske slike, povesti Jara gospoda, ter romana Ciklame in Agitator. Dokončal je Jurčičev roman Rokovnjači in spisal mnogo mojstrskih podlistkov. Pisal je tudi humoreske in politično publicistiko, v mladosti pa tudi pesmi. V teh delih slovenske kmete in meščane z njihovimi strastmi, političnimi nazori, družbenimi navadami in razvadami ter njihovo življensko filozofijo prikazuje s psihološko pretanjenimi podobami. Uspešen je bil tudi v javnem življenju. Kot kandidat liberalne stranke je bil izvoljen v kranjski deželni zbor.

2. Literarno obdobje oz. smer:

Kritični realizem; meščansko realistični roman

3. Obnova prebranega dela:

I. Naša zgodba se prične v krčmi, ki je last očeta Krača. Krčma je razdeljena na gosposko sobo zadaj, v kateri so sedeli notar, sodni adjunkt, dva oskrbnika graščin, poštar ter zdravnik, v prednji sobi pa so sedeli razni trgovci, ki so prihajli iz semna.

Našo družčino v gosposki sobi je presenetila novico o novem sodniku, Andreju Vrbanaju. Sprva je bila čista tišina, potem pa so počasi izbrskali vse kar so vedeli o njem in ugotovili, da je za vse primeren, razen pri ženskah je malce neroden. Proti koncu večera sta ostala samo še notar Valentin ter adjunkt Pavel, ki se spominjata starih časov izpred 15. let, ko se je Andrej zaljubil.

II. Vsi, ki so kaj veljali so se zbrali pri Orlovih na gradiču Veselki. Od tam so odšli na belo cerkvico kremensko. Hrano in pijačo so natovorili na osla Sivčka, ki ga je vodila grofova mlajša hči Maruša. Na poti se je zapletla v pogovor z Andrejem Vrbanajem. Pogovarjala sta se o njeni starejški sestri Julki, v katero je bil Andrej zaljubljen. Zvedel je da Julka njegove ljubezni ne sprejema in ima rajši Pavla. Gospod Orel in kapitanuš opazujeta vse to in se spominjata, kako je bilo lepo, ko sta bila onedva mlada. Ob tem je tudi grobo potrkal s gorjačo svojo ženo Liziko. Za stare čase sta vsak popila požirek slivovke.

III. Tine in Pavel sta še zmeraj v krčmi in se pogovarjata o tistem izletu na Veselki. Obujata spomine, kako je bilo tam. Ob tem pa je Tine vprašal Pavla, kar ga je morilo že nekaj časa. Kaj se je tisti dan zgodilo z Pavlom, Julko in Andrejem? Andrej je s prva malce obotavljal a mu je nato povedal, kaj se je zgodilo takrat in je spremenilo njihova življenja. Bil je noro, strastno, mladostno zaljubljen v Julko. Toda ni bil edini, Andrej Vrbanaj je bil prav tako zaljubljen v njo. Na Veselkovi sta Pavel in Julka odšla na samotni kraj v gozd, kjer sta nabirala rožice. Takrat je Pavel čutil potrebo, da Julki pove vse kar mu leži na srcu in to je tudi storil, toda ravno takrat je prišel Andrej in je vse slišal. Julka jo je zapustila in ostala sta

sama. Sporekla sta se in stepla. K sreči ju je razdril stric Pepe. Od tega dogodka nobeden ni bil več isti in vsak je odšel svojo pot.

IV. Cela vas se je pripravljala za sprejem župnika, ki se nocoj popelje tu skozi v Babino polje. Adjunkt je sprva mislil, da je slavalok za novega sodnika in se je zelo razburjal, a je zvedel da ni namenjen njemu.

Novi župnik „gospod Frančišek,, je prispel v vas z kaplanom in imovitnimi gospodarji iz Babinega polja. Vsi so se odpravili v krčmo, kjer se pogovor ni in ni hotel razviti. Molk je prikinil vstop sodnika Andreja v krčmo. Tu se je na lep način sporekel z župnikom, ker je ta le pripomnil neprimerno opazko. Prav tako sta se sporekla tudi poštar in duhovnik.

V. Andrej, Tine in Pavel zopet sedijo v krčmi. Kjer sta se Andrej in Pavel začela zbadati. Nato na dolgo in široko zvemo vse kar je treba vedeti o sodniku Andreju. Nato je pogovor nanesel na Julko, ki je sedaj zagorska učiteljica. Utihnili so in k sreči je Andrej poklical Ančko, da naj prinese vina. Ko je ta prišla do mize jo je Andrej prijel za roke in potegnil k sebi v naročje in ji reče, da sta za skupaj. Ona se mu je izmakne in ko je zopet prišla, jo je tudi Pavel stistnil k sebi v naročje, tudi njega se je rešila. Nato je Pavel pripomnil, da bi jo Andrej lahko poročil. In čez 6 mesecev....

VI. Je grobeljski župnik naznanil pri maši Ančkino in Andrejevo poroko. Cela vas je bila malce pretresna, večinoma pa so bili veseli, kajti imeli so zopet o čem za govoriti. Vsi so razpravljali o tem ali bo zakon uspel ali ne, ali je Ančka prava za Andreja, itd. Pavel je bil malce jezen, ker mu Andrej ni ničesar povedal, toda se je sprijaznil s tem. Ko se je zvečer odpravil v krčmo so tam že vsi pili na zdravje mladoporočencev.

VII. Pavel in Tinče sta se pozno zvečer vračata domov in imata prvič možnost, da se o zadevi tudi sama pogovorita. Valentin se je zelo razburil, ker ni vedel v kaj se je Andrej sploh zagledal. Razmišljata kaj se bo zgodilo z Ančko, ko bo vstopila v visoko družbo. Če jo bodo sploh sprejeli. Toda Pavel je menja, da se mlada ženska še veliko stvari lahko nauči in, da bo postala še imenitna dama, samo da jo objemati ne bodo mogli več. Obadva se vrneta domov.

VIII. Grobljanom se je bližala 100. obletnica ustanovitve mesta, zato je bilo celotno mesto na nogah in se pripravljalo na svečano slovesnost. Priprave na slovesnost so čez dan potekale v cerkvi ponoči pa so se preselila v krčmo, kjer so se prerekali o novi šolski zastavi. Vrbanovej zakon je bil do sedaj srečen, edino Pavla je žrlo, zakaj je on ni vzela za ženo, ker je bil mnenja da bi jo on lahko imel bolj rad kot Andrej. Nekaj časa so Ančko opravljali, da ne zna biti dama in da ne ve čisto nič o obnašanju dame, vendar je ona kmalu dobila dobro prijateljico Valentinovo soprogo. Ves ta čas pa je Pavel zvečer spremljal Ančko do doma ter hodil redno na obiske k notarjevim.

IX. Družba se je spravila na pohod na bližnjo trško gorico. Tam so se šli igro, kjer si je vsak moral poiskati svoj par. Vsi so se lovili, le Ančka in Pavel sta se odtujila od skupine, kjer je Pavel poljubil Ančko ter ji povedal, da jo je imel že vedno rad. Da ju nebi pogrešali sta se vrnila k skupini, kjer si je Andrej našel za družabnico Julko. Do večera se je družba kratkočasila ob pečenem krompirju in suhi svinjini, ob vinu in pivu, zvečer pa so želeli še zakuriti velikanski kres. Med ko so vsi nabirali veje je Andrej opazil, da z Ančko ni vse uredi. Kmalu sta se sporekla glede Julke in Ančkinega obnašanja. Prekinil ju je Pavel in povabil Ančko na ples okoli kresa, Andrej je užaljeno žvižgal za njima. Kasneje pa je že pil vino skupaj z Julko in vsi so rajali do poznih ur, ko je ogenj začel pojemati in oznanil, da je veselice konec.

X. Drugega dne se je proslava vršila, tako kot je bilo v načrtih, razno nekaterih manjših nezgod. Večerna veselica se je odvijala v Kračevi krčmi. Tam sta bila, poleg drugih, tudi zakonca Vrbanoja in Pavel, ki je prišel zelo pozno. Ko ga je Ančka zagledala, mu je zaskrbljeno povedala, da morata nujno govoriti. Umaknila sta se v mirni konec, kjer ju niso opazili in tam je Pavel zvedel, da Julka pravi ljudem, da sta se on in Ančka poljubljala. Ančka je bruhnila v jok in Pavel jo je povabil na ples, da bi jo pomiril. Ko je bilo plesa konec je Ančka želela domov, odpravila se je v sobo, kjer je imela svojo obleko, nakar ji je Pavel sledil in šel z njo v sobo. Tam jo je zopet poljubil. Ko se je Ančka vračala domov ji je Andrej ponudil roko, vendar je odkorala naprej.

XI. Naslednje jutro sta se Ančka in Andrej zopet prepirala in Andrej je besen odšel v službo. Kmalu pa je prišel mimo hiše Pavel in pozdravljal Ančko in to se je dogajalo skoraj vsako jutro. In tako je naletelo, da so bili zopet vsi v Kračevi krčmi. Notar, Andrej in ostali so igrali tarok, Ančka pa je bila zgoraj pri očetu Kraču. Kmalu se jima je pridružil tudi Pavel, ki je pomagal Kraču sestaviti protestno pismo. Vsi so vedeli, vsi razen Andreja kaj imata Ančka in Pavel. Pavel je Ančko zopet spremil domov in kasneje sta ostala samo še on in notar, ki pa sta se začela prepirati glede Julke in Ančke. En drugemu sta očitala, da sta zaljubljena v ti dekleti. V jezi sta se razšla.

XII. Evfemija je dobila po dolgem času možnost, da obišče njeni dve teti., ki sta imeli njuno hišo v najem različnim ljudem. Nekega takega večera je Evfemija zbrskala vse kar je vedela novega o Ančki ter Pavlu, ki jo spremlja vsak dan domov. Porodila si je misel, da bi Andreju poslala anonimno pismo, kajti ni ji bilo všeč, da je Andrej tako naiven. Pismo je, drugi dan, res poslala. Ko je Andrej odprl pismo in v njem prebral, da ga njegova žena vara s Pavlom, mu je zastal dih. Poklical je po Ančko in Pavla, ves ta čas pa je znova in znova gledal na pismo. Ko sta prispela je Andrej živčno vrgel pismo Pavlu, ta ga je hladnokrvno prebral in odložil, ter rekel, kako lahko verjame tem govoricam in lažem. To je Andreja razkurilo ter mu je zabičal naj vzame Ančko, da je odslej naprej njegova, ter mu naložil delo. Pavel je jezno zapustil sobo.

XIII. Minilo je 10 let od dogodka, ko so vsi trije krenili svojo pot in se niso nikoli več videli. Vrbanoj je postal svetovalec pri majhen okrožnem sodišču, Pavel pa je postal sodnik na Grobljem, Ančka pa je postala razcapanka brez dela. Do sem je prišla, ko je oče Krača umrl, se je Minče na novo poročil in ta žena je Ančko vrgla iz hiše. Sedaj pa je stala tu pred sodnikom Pavlom in bila obtožena vlačugarstva. Pavel je sprva ni spoznal, prav tako ga tudi Ančka. Pavel je videl koga ima pred sabo, toda je ostal mrtvohladen ter jo je obsodil na 3 dni zaporu. Ančka je po dveh dneh v zaporu, zaradi vročine umrla.

4. Elementi zunanje zgradbe:

13 poglavij; veliko dvogovora

5. Elementi noranje zgradbe:

a) glavni motivi:

-
-
-
-
-
-
-

b) ozanka glavnih oseb:

Andrej Vrbanoj:

je bil velik, krepak, moški, resnega vedenja in v vsem svojem gibanju nekoliko neroden. Neroden je bil tudi pri ženskah. V Groblje je prispel za sodnika. V mladosti je ob praznikih dobival denar od svojega strica. Na koncu je postal sodni svetovalec.

Ančka Kračeva:

je bila črnooka, temnolasa deklica pri osemnajstih letih, srednje, vitke rasti in živega, veselega vedenja. Delala je v očetovi krčmi kot točajka. Prenaglila se je s sklenitvijo poročne zveze z vaškim sodnikom. Med zaknom je imela skrivno razmerje s Pavlom, ki ga je ljubila. Njen konec je bil tragičen. Mož je ugotovil da ga vara in jo napodil. Ančka se je po zakonolomu znašla v praznini, ki ni samo notranja, temveč tudi zunanja. Kot izvržena ženska v gosposkem svetu ni mogla obstati, saj ni imela sredstev, s katerimi bi lahko živela kot gospa. Kot ženska je bila popolnoma brezpravna. Za vse raskošje, ki ga ja imela, je skrbel njen mož. Gospe, ki je že od začetka niso sprejemale medse, jo po razhodu z Andrejem niso več poznale. Edina možnost zanjo bi v tej situaciji bila vrnitev v Kračevo krčmo. Ker pa je bila zaznamovana s grehom, ki ga je družba obsojala, niti v Kračevi krčmi nima obstanka. Odšla je in postala revna brezdomka. Umrla je v zaporu, na katerega jo je zaradi beraštva obsodil njen nekdanji ljubimec Pavel. Ančka v jari gospodi pooseblja tragičnost ženske, ki nima nobenih pravic in lahko pričakuje boljše življenje le od uglednejšga moža. Ker je gospoda v tem romanu jara, to pomeni še neuveljavljena, nastajajoča gospoda, nujno pride do tragike, ko se združita naivna odkritosrčnost in egoistična samovšečnost.

Adjunkt Pavel:

je bil človek, ki je znal z ženskami in je bil vedno v sporih z sodnikom Andrejom Vrbanonjem, ki mu je zaupal svojo ženo, da jo je ta pospremil domov. Na koncu je postal sodnik in obsodil svojo nekdanjo izbranko na tri dni zapora ter tako pripomogel k njeni smrti. To kaže, da sta mu bila sodniška čast in zakoni pomembnejša od ljubezni in sočustva. Bil je tudi edini, ki se je udeležil Ančkinega pogreba.

Davkarjeve hčere:

hinavske poravljivke, klepetuje

Stric Pepe:

pijanec, bil je brat, ponesrečen brat gospe Orlove, bivši častnik.

Julka:

učiteljica na Krasu

Tinče oz. Valentin:

notar, sin pl. Malijeve, ima sestro Veroniko, oče mu je umrl, imel je navado da je ob svojem pripovedovanjem segal daleč nazaj in naokrog v minulosti in sedanjosti, preden je izpustil tako utemeljen odgovor

Minče:

krčmarjev sin, mlad, velik fant inteligentnega lica

Kapitanuš:

umirovljen stotnik, molčeč gospod, ki drugih ni kratkočasil ne vznemirjal, stanoval in živel že več let kot pasivni član družine pri Orlovih.

d) vrsta pripovedovalca:

vsevedni

e) vrsta notranje zgradbe:

analitično-sintetična

f) dogajalni čas in prostor:

- trg Groblje
- nekje 2/2 19. stoletja

g) ideja prebranega dela:

Ideja je verjetno v tem, kaj se dogaja med obema slojema, nižjim in višjim. Oba iz višjega sloja, Pavel in Andrej, ne trpita kakšnih hujših posledic, niti o kakšnem hujšem občutku krivde ni sledu. Medtem pa je propadel človek nižjega sloja, za kar sta bila kriva predvsem onadva.

h) tema besedila:

- socialna
- obnašanje jare gospode, ki je še malo časa jara gospoda.

6. slog in besedišče prebranega dela:

Slog pisanja je za današnje pojme starinski, tako mi na primer ni nikjer »potegnilo«, kakšen poklic je pravzaprav adjunkt. Prav tako se zasledijo nekatere besede, za katere bi danes rekli, da so srbohrvatizmi, večina drugih pa je takih, ki sem jih nazadnje slišal od starijih staršev. S takim slogom pisanja je bil Kersnik prav gotovo razumljiv Slovincem tistega časa.

7. Moje mnenje o prebranem delu:

Pisatelj je zelo nazorno prikazal življenje slovenske inteligence v koncu prejšnjega stoletja z vsemi njihovimi napakami in slabostmi. Kljub začetnemu nekoliko počasnemu in dolgemu poteku zgodbe me je delo pritegnilo, saj so realistični opisi grobeljske gospode zelo zanimivi, pripeljejo pa do zanimivega in tragičnega konca.

V Jari gospodi Kersnik nazorno prikazuje vaško izobraženstvo, kritizira njegove socialne in moralne slabosti. V treh znancih posebej mlado generacijo, ki odide študirat z velikimi upi v mesto, nato pa se izgubi v provinci. Povest kaže, da je pisatelj na življenje izobražencev kot snov za oblikovanje začel gledati z novimi očmi. Hotel je prikazati neproduktivno življenje vaške gospode in šibkost človeške narave, ki jo ženeta dolgočasje in izprijenost. Delo je kritika gospode, ki kljub laskavemu nazivu predstavljajo majhnost, zavist, obrekovanje, torej kritika tipičnih "malomeščanskih" značilnosti.

V povest je vključena tudi tragična usoda Ančke. Točajke v krčmi kjer se zbira naša jara gospoda. Mednjo se povzpne, ko se omoži s sodnikom. Tu se prične njena tragična usoda, saj poroka ni temeljila na preveliki ljubezni. Kmalu začne ljubimkati s Pavlom. Ko to zve Andrej, po moje pretirano reagira in nažene tako Pavla, kot Ančko. Tu se pokaže prava Pavlova narava. Očitno on dekleta ni ljubil tako, kot je ona njega, saj jo sedaj zapusti. Poti članov ljubezenskega trikotnika se tako razidejo. Zopet se prekrizajo po desetih letih. Tu se zopet

kaže Pavlova trdosrčnost. Sicer ga močno peče vest in morda so njegove solze po sodbi celo izraz pokopanih čustev, a kljub vsemu svojo nekdanjo ljubimko, ki jo je takrat zapustil obsodi na ječo. Presliši njeno tarnanje, da je zelo bolna. Sedaj, ko ni več v visoki družbi, čeprav je uradno še vedno Andrejeva žena, je ne mara več. Več kot nanjo da na zakone, katerim kot sodnik služi. Vest pa ga kljub vsemu prisili, da po njeni smrti v zaporu, kot edini udeleženec pri pogrebu hodi za krsto, ko so Ančko peljali k polsednjemu počitku.